

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jasmin Fahler & Noora Mannila

SUKUPUOLISENSITIIVISYYS VAASA- LAISISSA PÄIVÄKODEISSA

Tutkimus kasvatushenkilökunnan sukupuolittuneista toimintatavoista

Sosiaali- ja terveysala
2016

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jasmin Fahler ja Noora Mannila
Opinnäytetyön nimi	Sukupuolisensitiivisyys vaasalaisissa päiväkodeissa. Tutkimus kasvatushenkilökunnan sukupuolittuneista toimintatavoista
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	43 + 1 liite
Ohjaaja	Kaisa Konttinen

Tämän tutkimuksen aiheena oli tarkastella, toteutuuko sukupuolisensitiivinen kasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa. Sukupuolisensitiivisyys on ajankohtainen aihe ja siitä puhutaan yhä enenevässä määrin. Tutkimuksessa tutkittiin, kuinka sukupuolisensitiivisyys toteutuu kasvatushenkilökunnan toiminnassa lasten kanssa, sekä korotettiin kasvattajien tietämystä aiheesta. Tutkimus tehtiin Vaasan kaupungin päiväkoteihin.

Tutkimuksen teoreettinen osuus käsittelee sukupuolta ja sen moninaisuutta, sukupuolittuneita käytäntöjä kasvatuksessa, sukupuolisensitiivisyyttä, sensitiivisyyttä, sukupuolirooleja, normeja ja stereotypioita sekä niiden vaikutusta lapseen. Teoriaosuudessa esitellään myös aiempia aihetta käsitteleviä tutkimuksia.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena havainnoimalla yhden päiväkodin lapsiryhmää noin kahden tunnin ajan. Kyselylomakkeita jaettiin havainnointipäiväkodin lisäksi kolmeen muuhun päiväkotiin, ja niihin vastattiin anonyymisti. Osallistuneita päiväkoteja oli siis yhteensä neljä ja vastauksia saatiin 18 kappaletta. Vastauksista selvisi, että tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvattajien tietämys sukupuolisensitiivisyydestä on keskimäärin melko pintapuolista. Siitä huolimatta toiminta kyseisissä päiväkodeissa on suurimmaksi osaksi sukupuolisensitiivistä ja lasten asettaminen sukupuolimuotteihin on hyvin vähäistä.

ABSTRACT

Author	Jasmin Fahler and Noora Mannila
Title	Gender Sensitivity in the Kindergartens of Vaasa. A Study on Gender-Divided Work Methods in Early Childhood Education
Year	2016
Language	Finnish
Pages	43 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Kaisa Konttinen

The purpose of this study was to find out if gender sensitivity is taken into account in the kindergartens of Vaasa. Gender sensitivity is a very current topic in discussions and people talk about it more and more nowadays. The aim of this study was to find out how gender sensitivity can be seen in early childhood education and in interaction with children. The aim was also to find out, how well the early childhood educators know the subject. The study focused on a few kindergartens in Vaasa.

The theoretical part of this study deals with gender and its diversity, the gender-divided methods in early childhood education, gender sensitivity, sensitivity, gender roles, norms, stereotypes and the influence they have on children. Also previous studies on this subject are introduced in the theoretical part.

This study was qualitative and was carried out by observing a group of children in a kindergarten for about two hours. In addition to that, questionnaires were dealt also to three other kindergartens and they were responded anonymously. The study was participated by 4 kindergartens and altogether 18 questionnaires were returned. The results show that a big part of the participants only knows the subject superficially. Regardless, most of the early childhood educators seem to take gender sensitivity into account in their work, and a stereotypical way of thinking is very minimal.

Keywords	Gender sensitivity, gender, equality, early childhood education
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	SUKUPUOLI JA SENSITIIVISYYS	9
	2.1 Sukupuoli ja sen moninaisuus.....	9
	2.2 Sukupuolisensitiivisyys.....	11
	2.3 Sensitiivisyys	12
3	SUKUPUOLITTUNUT AJATTELU	13
	3.1 Sukupuolittuneet käytännöt kasvatuksessa	13
	3.2 Sukupuoliroolit, normit ja stereotypiat	14
	3.3 Sukupuoliroolien vaikutus lapseen	16
4	AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA.....	17
	4.1 Sukupuolen näkyvyys päiväkodissa	17
	4.2 Sukupuolittuminen alkaa jo vauvana	17
	4.3 Päiväkodin arjen sukupuolittuneisuus.....	18
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
	5.1 Tutkimusongelma	19
	5.2 Hypoteesi	19
	5.3 Tutkimusmenetelmän valinta.....	19
	5.4 Aineiston keruu.....	20
	5.5 Havainnointi tutkimustapana	20
	5.6 Analysointimenetelmät	21
6	HAVAINNOINNIN TULOKSET.....	22
	6.1 Havainnoita kasvattajien puheesta	22
	6.2 Havainnoita leikkitiloista ja ohjaamisesta	23
7	KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET	25
	7.1 Vastaajien työkokemus	25
	7.2 Vastaajien tietämys sukupuolisensitiivisyydestä	26
	7.3 Sukupuolittuneiden käytäntöjen huomaaminen.....	28
	7.4 Poika prinsessana	30
	7.5 Poika tuo päiväkotiin lelupäivänä nuket	32

	5
7.6 Sukupuolen kyseenalaistaminen	33
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8.1 Reliaabelius.....	37
8.2 Validiteetti.....	37
8.3 Eettisyys.....	38
9 POHDINTA.....	39
9.1 Aiheen valinta	39
9.2 Aineiston keruu ja analysointi	39
9.3 Jatkotutkimus ja -toimenpiteet.....	40
9.4 Loppusanat	41
LÄHTEET	42
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1.	Sukupuolittavien ilmaisujen määrät	s. 23
Taulukko 2.	Sukupuolisensitiivisyyden määrittely vastauksissa	s. 27
Taulukko 3.	Sukupuolittuneiden ilmaisujen määrä teemoittain.	s. 29
Taulukko 4.	Aikuisten toiminta tilanteessa	s. 33
Taulukko 5.	Suhtautuminen tytön haluun olla poikien jonossa	s. 34
Kuvio 1.	Kyselyyn osallistuneiden työkokemus vuosina.	s. 25
Kuvio 2.	Sukupuolisensitiivisyyden määritelmät teemoittain	s. 28
Kuvio 3.	Sukupuolittuneisuuden ilmeneminen vastauksissa	s. 30
Kuvio 4.	Suhtautuminen Kallen haluun esiintyä prinsessana	s. 31
Kuvio 5.	Aktanttimalli sukupuolisensitiivisyydestä	s. 36

LIITELUETTELO**LIITE 1. Kyselylomake**

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme on hyvin kaksijakoinen. Ihminen syntyy joko mieheksi tai naiseksi, ja sen perusteella tehdään oletuksia ihmisten luonteesta ja mielenkiinnon-kohteista. Jaottelu stereotyyppisiin muotteihin alkaa jo lapsuudessa. Pojilta odotetaan kiinnostusta pikkuautoihin ja rakenteluleikkeihin, ja tytöt puetaan vaaleanpunaisiin röyhelömekkoihin. Sukupuoli ei kuitenkaan määritä ihmisen koko persoonaa, vaan lapsi tulisi kohdata yksilöllisesti eli sukupuolisensitiivisesti.

Tämä opinnäytetyö käsittelee sukupuolisensitiivisyyttä päiväkodeissa ja varhaiskasvatuksessa kasvatushenkilökunnan näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää, toteutuuko sukupuolisensitiivinen kasvatusta vaasalaisissa päiväkodeissa, ja esiintyykö päiväkotien arjessa sukupuolittavia käytäntöjä. Tutkimuksessa kartoitettiin myös kasvattajien tietämystä ja kokemuksia sukupuolisensitiivisyydestä.

Tutkimus suoritettiin laadullisesti. Kohteena oli ennalta valittujen vaasalaisten päiväkotien kasvatushenkilökunta. Työvälineenä käytettiin kyselylomaketta, joka sisältää viisi avointa kysymystä. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnettiin havainnointia lapsiryhmässä. Ennen tutkimuksen suorittamista oletettiin, että osalle, ehkä enemmistölle kasvatushenkilökunnasta sukupuolisensitiivisyys on vieras käsite, ja lopuille tietoinen työskentelytapa. Myös tiedostamattomia sukupuolittavia toimintatapoja arveltiin esiintyvän päiväkodeissa, mahdollisesti enemmän vanhemman ikäpolven kasvattajilla. Tuloksista ilmeni, että hypoteesi piti osittain paikkaansa, mutta joitakin yllättäviäkin seikkoja selvisi.

2 SUKUPUOLI JA SENSITIIVISYYS

Miehiä ja naisia pidetään tyypillisesti toistensa vastakohtina ja ihmisillä on tarve tietää sukupuoli. Lapsen sukupuolta kysytään lähes ensimmäisenä päivähoidon hakemuksissa ja lomakkeissa. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 20.) Lapsi on kuitenkin muutakin kuin biologinen sukupuoli, johon hänet on syntyessään määritelty. Jotta kasvattaja näkisi lapsessa muutakin, kuin sukupuolen, tarvitaan työskentelyssä sukupuolisensitiivistä ajattelua.

2.1 Sukupuoli ja sen moninaisuus

Sukupuoli on yleensä ensimmäinen asia, mitä ihminen rekisteröi tavatessaan uuden tuttavuuden. On ihmiselle luontaista tehdä havaintoja muiden ulkonäöstä, vaateuksesta ja muista ominaisuuksista, joista sukupuolen voisi päätellä (Ylitapio-Mäntylä 2012, 20). Tavatessamme ihmisiä, sukupuoli ja omat käsityksemme miehistä ja naisista toimivat ikään kuin suodattimena, jonka läpi siivilöimme tietoa uudesta tuttavuudesta. Muodostamme ihmisestä ensin käsityksen miehenä tai naisena, poikana tai tyttöinä, ja sen jälkeen vasta yksilöinä. (Wedin 2011, 50.)

Monelle ihmiselle on tärkeää selvittää yksilön sukupuoli, jos ulkoiset ominaisuudet eivät sitä kerro. Usein arjessa tarkkaillaankin hiuksia, vaatteita ja elehdintää, sillä liikkumisella ja pukeutumisella tuodaan esille mieheyttä ja naiseutta. Usein ajatellaan, että tytöt ja pojat pukeutuvat tietyllä tavalla. Pojat eivät esimerkiksi käytä mekkoja, kukkakuvioita tai vaaleanpunaisia vaatteita. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 280.)

Lapsen biologinen sukupuoli (engl. sex) määritellään syntymähetkellä geneettisten, anatomisten ja hormonaalisten tekijöiden mukaan. Kun biologinen sukupuoli on määritelty, oletetaan lapselta sen mukaista stereotyyppistä käyttäytymistä. Biologinen sukupuoli on yksi tapa luokitella ihmisiä kategorioihin. Tällainen jaottelu korostaa miesten ja naisten vastakkaisuutta ja sulkee pois eri seksuaalisia suuntauksia ja sukupuolen moninaisuuden. Tätä kutsutaan heteronormatiiviseksi ajattelutavaksi, joka yleensä toimii ensisijaisena toiminnan lähtökohtana. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 20 – 22.)

Sukupuolta ei kuitenkaan aina kykene syntyessä määrittämään, tällöin vauvan fyysiset sukupuolen ominaisuudet eivät ole selvät. Suomessa näitä intersukupuolisia vauvoja syntyy arvioilta 20 vuodessa. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 277.) Kun taas lapsen oma kokemus sukupuolesta ei vastaa syntymähetkellä määriteltyä sukupuolta, puhutaan silloin sukupuoliristiriidasta. Lapsi, joka kokee sukupuoliristiriitaa, saattaa toistuvasti ilmaista, ettei hänen biologinen sukupuolensa tunnu omalta. Hän saattaa myös toivoa kehon muuttamista omaa kokemusta vastaavaksi. Osa näistä lapsista tarvitseekin aikuisena sukupuolen korjaushoitoja. Sukupuoliristiriita voi siis olla pysyvä osa ihmisen identiteettiä, mutta joskus se on vain ohimenevä vaihe. Tilanne ei joka tapauksessa kuitenkaan helpotu kieltämällä asiaa tai korostamalla lapsen ”oikeaa” sukupuolta. (Tasa-arvoinen varhaiskasvatus 2016.)

1970-luvulta asti on puhuttu sosiaalisesta sukupuolesta (engl. gender), joka tarkoittaa sitä, että sukupuoli ei määrity ainoastaan biologisten tekijöiden mukaan. Sukupuoleen liittyy myös sosiaalisia, kulttuurisia ja psykologisia tekijöitä ja on siis näiden tekijöiden summa. Tästä syystä lasta ohjattaessa ei saisi tehdä yleistyksiä biologisen sukupuolen mukaan, vaan yksilölliset erot tulisi ottaa huomioon. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 21.) Sosiaalinen sukupuoli kehittyy ihmiselle iän myötä, eikä se siis ole synnynnäinen ominaisuus. Se ei myöskään ole muuttumaton ominaisuus, vaan on yhteydessä yhteiskunnan muutoksiin. Näkemyksemme miehisyydestä ja naisuudesta muuttuvat samalla kun yhteiskunnan käsitykset muuttuvat. Siksi sosiaalinen sukupuoli on erilainen eri puolilla maailmaa sekä eri kulttuureissa ja aikakausilla. (Wedin 2011, 49.)

Lapselle itselle syntyy sukupuoli-identiteetti yleensä 2-4 vuoden iässä. Tällöin hän alkaa tuntea itsensä tytöksi tai pojaksi tai joksikin muuksi. Lapsen sukupuoli-identiteetin kehitys ja tapa ilmaista sukupuolta voi kuitenkin poiketa siitä, mitä pidetään normaalina. Puhumme silloin poikatyöistä ja tyttöpojista. Aikuisten on huomiotava, että sukupuoli ei ole ainoa asia, joka määrittää lapsen persoonaa. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 33 – 35.)

2.2 Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyys kasvatuksessa tarkoittaa pedagogiikkaa, jossa huomioidaan sukupuoleen liittyviä stereotyyppioita ja käsityksiä ja tarkastellaan niitä kriittisesti. Vahvasti sukupuolittava ympäristö on tutkittu olevan vahingollinen lapsen identiteetille. (Huumonen 2015). Sukupuolisensitiivisyys on taitoa pohtia, miten ottaa sukupuolen huomioon, ja miten se vaikuttaa arjen toimintoihin (Cantell 2010, 211).

Sukupuolisensitiivisyys ei ole sama asia kuin sukupuolineutraalisuus. Neutraali tarkoittaa samanlaista toimintaa henkilöiden eroista huolimatta. Tällöin lasten yksilölliset erot ja erilaisuus jäävät huomioimatta. Sukupuolineutraalius ei siis takaa tasa-arvoista kasvatusta. Sukupuolisensitiivisyys on taitoa tarkastella sukupuolta muustakin kuin biologisesta näkökulmasta ja huomioida lapsi yksilönä eroavaisuuksiin. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 25 – 26.) Sukupuolisensitiivinen kasvattaja tiedostaa, että on olemassa erilaisia tyttöjä ja poikia. Hän näkee eroja sekä tyttöjen että poikien kesken, eikä vain tyttöjen ja poikien välillä. Jokainen lapsi tulisi nähdä ainutlaatuisena, eikä luokitella heitä sukupuolen mukaan. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 17.)

Sukupuolisensitiivisyys on myös taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä itsessään ja muissa kasvattajissa. Sukupuolittuneiden toimintatapojen kyseenalaistaminen on lapsen kasvun tukemista. Kaikilla lapsilla on oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin toimia, kasvaa ja oppia sukupuolestaan riippumatta. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 26-27.)

Naisasialiitto Unioni on ottanut asiakseen kouluttaa varhaiskasvattajia sukupuolisensitiiviseen kasvatukseen päiväkodissa. Vuonna 2010 aloitettu kehittämisshanke Tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa tuo kasvattajille erilaisia keinoja ja vinkkejä sukupuolisensitiiviseen työhön. Hanke on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja varhaiskasvattajat ympäri Suomen voivat osallistua siihen. (Naisasialiitto Unioni ry 2016.)

2.3 Sensitiivisyys

Sensitiivisyys on temperamenttipiirre, jonka omaava ihminen on herkkä havaitsemaan asioita. Sensitiivinen ihminen osaa nähdä pinnan alle ja tulkita peiteltyjä tai piilossa olevia tunteita. Hän aistii tunnelmia ja tunnelman muutoksia, ja osaa lukea muiden ihmisten antamia pieniä vihjeitä. Sensitiivinen ihminen osaa asettaa omat sanansa ja käytöksensä tilanteeseen sopivaksi. Matala sensitiivisyys taas aiheuttaa vääriä tulkintoja ja kykenemättömyyttä lukea muiden tunteita, mikä usein pahentaa tilannetta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 60 – 61.)

Sensitiivisyys on herkkyyttä nähdä asioita monelta kannalta ja huomioida lasten eroavaisuuksia (Ylitapio-Mäntylä 2012, 26). Kun aikuinen osaa reagoida lapseen ja tämän tarpeisiin tunnekielellä, hän on sensitiivinen. Aikuinen on sensitiivinen silloin, kun hän pystyy tuomaan esille aidot tunteet. Lapselle tärkeämpää on aito katse, kiinnostunut hymy sekä lämmin ääni, kuin aikuisen liiallinen yritys olla turvallinen aikuinen. Lapsi on herkkä aistimaan ympärillään vallitsevaa tunnelmaa. Kun aikuinen kannustaa, koskettaa hellästi ja puhuu hyväksyvällä äänenävyllä, lapsi kokee tulevaisuutensa huomioiduksi (Kanninen & Sigfrids 2012, 92.)

Lapset aistivat herkästi aidon ja epäaidon tunteen keskinäisen eron, siksi sensitiivisyys ei ole teeskenneltyä positiivisuutta. Mikäli aikuinen on hiljainen tai ei hymyile, lapsi saattaa kokea aikuisen vihaiseksi tai etäiseksi vaikka aikuisen tarkoitusperät olisivat toisenlaiset. Aikuisen ilmeettömyys saattaa aiheuttaa stressiä jo alle vuoden ikäiselle lapselle. Lapsen normaalin kehityksen kannalta on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus peilata omia tunteitaan aikuiseen ja saada niihin vastaus aikuisen reaktion kautta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 93.) Niinkin yksinkertainen ja pieni asia kuin hymy, luo jo paljon turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta.

3 SUKUPUOLITTUNUT AJATTELU

Ihmisten ajattelu on hyvin sukupuolijakautunutta. Sukupuoliin liittyy erilaisia stereotyyppioita ja ihmisten oletetaan toimivan tietyllä tavalla sukupuolen mukaan. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 20 – 21.) Sukupuolittunut ajattelu vaikuttaa suuresti ammattikasvattajien toimintatapoihin ja työskentelykäytäntöihin.

3.1 Sukupuolittuneet käytännöt kasvatuksessa

Syntymähetkellä määritelty lapsen sukupuoli johtaa oletuksiin siitä, millainen hänen tulisi olla ja mistä hän luultavasti pitää (Ylitapio-Mäntylä 2012, 15). Tämän vuoksi päiväkodin arjessa törmää lähes joka päivä sukupuolittaviin käytäntöihin, toimintatapoihin ja jaotteluun. Ne ovat niin luonnollinen osa arkipäivää, ettei niitä välttämättä edes huomaa. (Ylitapio-Mäntylä 2009, 73.) Kasvattajat ikään kuin ohjaavat hienovaraisesti tiedostamattaan lapsia kasvamaan jompaankumpaan sukupuoleen. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 277.)

Esimerkkinä sukupuolittuneesta toimintatavoista, joita lastentarhanopettaja työssään tekee ja näkee, on leikkiin ohjaaminen perinteisten sukupuoliodotusten mukaisesti. Tyttöillä ja pojilla on omat leikkinsä ja lelunsa, ja aikuinen vahvistaa näitä stereotyyppioita ohjauksellaan. Tällöin tytöt ja pojat eivät saa mahdollisuutta tehdä asioita toisin. (Ylitapio-Mäntylä 2009, 102.) Olisi suotuisampaa, jos lapsia ryhmiteltäisiin sukupuolen sijaan esimerkiksi kiinnostuksen kohteiden tai iän mukaan. Tällöin otettaisiin huomioon myös ne lapset, jotka kokevat sukupuoliristiriitaa. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 44.)

Myös värien luokittelu poikien tai tyttöjen väreiksi on sukupuolittunut toimintatapa. Esimerkiksi askartelussa kartongin värin valitseminen valmiiksi lapselle sukupuolen mukaan on stereotyyppioiden vahvistamista. Kaikki tytöt eivät välttämättä halua punaista kartonkia tai pojat sinistä, vaan lapsen pitäisi itse antaa valita. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 71 – 72.) Värien luokittelu näkyy myös lasten vaatetuksessa. Esimerkiksi vastasyntyneen vauvan sukupuoli halutaan tuoda esille pukemalla pojalle vaaleansinisiä ja tytölle vaaleanpunaisia vaatteita (Ylitapio-Mäntylä 2016, 277).

Päiväkotien pihoilla taas tytöt juoksevat lähes poikkeuksetta pinkeissä haalareissa, kun taas poikien haalarit ovat usein sinisiä, vihreitä tai harmaita.

Kasvattajan työhön vaikuttavat omassa elämässä koetut asiat. Kasvattajan toimintatapoja saattaa ohjata omat kokemukset siitä, kuinka on tullut kohdatuksi poikana, miehenä, tyttönä tai naisena. Päiväkodissa työskentelevien olisi hyvä tutkiskella itseään ja omaa toimintaansa poikien ja tyttöjen kanssa, ja sitä, antavatko he tarpeeksi tilaa poikien ja tyttöjen toimiin. Kasvattajien olisi suotavaa pohtia, onko heillä ennakkokäsityksiä tai jopa stereotyyppisiä ajatuksia siitä, miten poikien, miesten, naisten ja tyttöjen tulisi toimia. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 277.)

Arjen sukupuoliset käytännöt asettaa usein aikuinen ja lapset rikkovat ne. Lapset ovat kokeilunhaluisia, siksi he haastavat toisiaan ja aikuisia rikkomaan erilaisia stereotyyppioita toimimalla vasten sukupuolisia käsityksiä. Ihmetystä herättää erityisesti poikien toimiminen päinvastoin, esimerkiksi jos poika pukeutuu tyttömäisiksi miellettyihin vaatteisiin tai valitsee tyttömäiseksi mielletyn leikin. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 279.)

3.2 Sukupuoliroolit, normit ja stereotypiat

Ihmisten käyttäytymistä ohjaavat epäviralliset ja kirjoittamattomat säännöt, eli normit. Normit määräävät yhteiskunnassa sen, mitä me pidämme normaalina ja hyväksyttävänä käytöksenä. Kaikilla ihmisryhmillä, kuten tyttöillä ja pojilla, ajatellaan olevan norminmukainen, eli niin sanotusti ”oikea” tapa käyttäytyä. Normit ovat usein näkymättömiä, kunnes joku rikkoo niitä. Esimerkiksi tyttöjen riitaisuutta lapsiryhmässä saatetaan pitää ongelmana, vaikka todellisuudessa he käyttäytyisivät samalla tavalla kuin pojatkin. Riitaisuus ei vain satu olemaan tytöille normin mukaista käytöstä, joten siihen kiinnitetään enemmän huomiota. (Wedin 2011, 48.)

Lelujen ja leikkien luokittelu sukupuolen mukaan alkaa jo kaupan hyllyltä ja mainoksista. Lapset havainnoivat tätä aikuisten luomaa sukupuolittunutta leikkikulttuuria ja oppivat näkemään tyttöjen ja poikien lelut erikseen. (Ylitapio-Mäntylä

2009, 102.) Aikuiset mieltävät tietyt asiat tytöille tai pojille sopimattomaksi tai sopiviksi, ja lapset oppivat omaksumaan saman ajattelumallin (Ylitapio-Mäntylä 2012, 72).

Aikuiset luovat sukupuolittunutta ajatusmaailmaa myös ohjauksellaan. Sellainen lasten käyttäytyminen, joka sallitaan ja jota kannustetaan, lisääntyy, ja se mikä kielletään, vähenee. Tutkimuksissa on todettu, että tyttöjen ja poikien sosiaalista kehitystä ohjataan eri tavoin. Tytöille annetaan enemmän valmiuksia ja heitä neuvotaan, kun taas pojat jätetään usein selviämään yksin. Tyttöjen motorista aktiivisuutta ei juurikaan tueta, vaan sen sijaan keskitytään niin sanotusti normin mukaisiin toimintoihin. Tyttöjä ei myöskään rangaista yhtä herkästi kuin poikia. Tämä selittää osaksi sen, miksi lapsiryhmän haastavimmat persoonat ovat useimmiten poikia, ja miksi stereotypia villeistä pojista on juurtunut ihmisten ajatteluun. (Keltikangas-Järvinen 2010, 178 – 179.)

Lasten käyttäytymistä ohjaavat osittain yhteiskunta ja sen luomat tietynlaiset sukupuolistereotyyppiat sekä poikien ja tyttöjen aivojen erilaisuus. Kun lapsi kasvaa ja kehittyy, sukupuolen merkitys korostuu. Oletetaan, että pojat leikkivät usein rajumpia ja äänekkäämpiä leikkejä kuin tytöt. Stereotyyppistä ajattelua on, että harvemmin tyttö valitsee päiväkotiin vietäväksi lelupäivänä leikkipyssyn tai miekan. Tai että pojilla on luontainen kilpailuvietti, kun tytöt puolestaan välttävät kilpailua ja sopivat leikeistä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 136.)

Juurtuneet sukupuoliroolit vaikuttavat jopa siihen, miten lasten oletetaan puhuvan. Moni kasvattaja sallii pojille tyttöjä rankemman kielenkäytön ja kovaäänisemmän puheen. Tämä vaikuttaa siihen, millaisella äänensävyllä ja kuinka herkästi lapsille huomautetaan kielenkäytöstä, vaikka kaikille pitäisi olla samat säännöt. (Cantell 2010, 213.) Myös villi ja aggressiivinen käytös on pojilla sallitumpaa kuin tytöillä. Eräessä kokeessa todettiin, että aikuisen tulkinta lasten käytöksestä riippui lasten sukupuolesta. Tytön rajummat leikit tulkittiin aggressiiviseksi, mutta pojan samanlainen käytös oli vain reipasta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 70.)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mukaan tyttöjen ja poikien välinen erottelu näkyy myös lasten harrastuksissa. Sinkkonen kokee, että on edelleen ”omituista”, jos

poika harrastaa esimerkiksi tanssia tai viulunsoittoa. Pojilla on muutenkin Sinkkosen mukaan vähemmän valinnanvaraa ja enemmän paineita, kun he miettivät sopivaa harrastusta. On yhteiskunnallisesti suotavampaa, jos tyttö pelaa jalkapalloa, kuin jos poika tanssii balettia, mikä on Sinkkosen mielestä tasa-arvokysymys. (Krautsuk 2015.)

3.3 Sukupuoliroolien vaikutus lapseen

Erilaiset leikit ja lelut tekevät konkreettisen sukupuolieron lasten keskelle. Kaupan hyllyillä näkyy selvästi sukupuolen mukaan jaetut osastot, kun poikien vaatteet ovat toisella puolella ja tyttöjen toisella. Aikuisten myötä lapset oppivat tähän ajattelumalliin, kun he havainnoivat jatkuvasti ympäröivää maailmaa. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 280.) Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat olennainen osa ihmisen identiteettiä, ja aikuisen käyttäytyminen ja suhtautuminen vaikuttavat suuresti identiteetin muodostumiseen (Cantell 2010, 209).

Jos tyttö valitsee pojille mielletyn lelun tai poika pukeutuu esimerkiksi mekkoon, saattaa se aiheuttaa ihmetystä ja hämmennystä aikuisessa. Useat aikuiset eivät ole niin avarakatseisia, joka heijastuu lasten käytöksessä. Monesti luokittelemme asioita kaksijakoisesti, mikä on saattanut vaikuttaa siihen, että emme katso asioita enää kovin avoimesti. Tämän myötä meillä on helposti käsityksiä siitä, kuinka tyttöjen kuuluu käyttäytyä ja kuinka poikien kuuluu toimia. On hyvä kuitenkin muistaa, että olemme itse luoneet tämän ajatusmaailman, sillä itse vaatteet, lelut tai leikit ovat sukupuoleettomia. (Ylitapio-Mäntylä 2016, 281.)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen sanoo, että lapsen tulisi antaa toteuttaa omaa persoonaansa mahdollisimman laajasti. Sinkkosen mukaan on lapsen mielenterveydelle haitallista, jos vanhempi tai kasvattaja ei hyväksy lapsen normin vastaisia valintoja, tai jos lasta yritetään väkisin sovittaa tietynlaiseen muottiin. (Krautsuk 2015.) Yleistäminen ja ”normaaliin” lokeroon pakottaminen on verrattavissa jopa henkiseen väkivaltaan lapsen identiteetin kehityksen kannalta (Cantell 2010, 212).

4 AIEMPIA TUTKIMUKSIA

Sukupuolisensitiivisyys on käsitteenä melko uusi ja vähän tutkittu. Aiheeseen on kuitenkin perehdytty jonkin verran. Yksi sukupuolisensitiivisyyden asiantuntija on Outi Ylitapio-Mäntylä Lapin yliopistosta.

4.1 Sukupuolen näkyvyys päiväkodissa

Lastentarhanopettaja ja kasvatustieteiden tutkijatohtori Outi Ylitapio-Mäntylä on perehtynyt paljon sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolittuneisiin käytäntöihin kasvatuksessa. Ylitapio-Mäntylä käsittelee aihetta myös väitöskirjassaan Lastentarhanopettajien jaettuja muisteluja sukupuolesta ja vallasta arjen käytännöissä (2009).

Väitöskirjaa varten Ylitapio-Mäntylä suoritti tutkimuksen, jonka aineisto koostuu neljän lastentarhanopettajan muisteluista ja keskusteluista. Tutkimuksella hän pyrki selvittämään muun muassa, miten sukupuoli on esillä lastentarhanopettajan työssä ja miten se jäsentyy päiväkodin arjessa. Tutkimuksessa saatiin selville, että päiväkodeissa esiintyy tiedostamattomia sukupuolittavia käytäntöjä ja luokittelua. Tutkimus osoittaa, että sukupuolen mukainen luokittelu rajoittaa sekä lasten että aikuisten toimintaa päiväkodissa. (Ylitapio-Mäntylä 2009, 3 – 4.)

4.2 Sukupuolittuminen alkaa jo vauvana

Eräässä BMC Psychologyn julkaisemassa tutkimuksessa saatiin selville, että jo vauvaikäisiä asetetaan sukupuolimuotteihin. Brittiläis-ranskalais-yhdysvaltalainen tutkijaryhmä oli tutkinut, tekevätkö aikuiset oletuksia vauvan sukupuolesta tämän itkuäänen perusteella. 84 aikuiselle koehenkilölle soitettiin nauhoitettua tyttö- ja poikavauvojen itkua. Tutkimuksessa ilmeni, että jopa kolmen kuukauden ikäisiin lapsiin sovitettiin sukupuoleen liittyviä näkemyksiä. Kimakan itkun oletettiin olevan tyttövauvan itkua ja matala itku arvioitiin poikavauvan itkuksi. Koehenkilöiden mielestä matalalta itkevä tyttövauva on vähemmän feminiinien. Samoin kimeä poikavauvan itku koettiin vähemmän maskuliiniseksi. Erikoista näistä tuloksista tekee se, että todellisuudessa tyttöjen ja poikien äänenkorkeudessa alkaa olla eroja vasta murrosiässä. (Heikkinen 2016.)

4.3 Päiväkodin arjen sukupuolittuneisuus

Nea Alasaaren (2013, 3) julkaisemassa pro gradu -tutkielmassa Lasten leikkiä – Sukupuolitietoinen näkökulma päiväkodin arkeen, on tutkittu päiväkodin arjen sukupuolittuneisuutta. Tutkimuksen kohteena on ollut varhaiskasvattajat ja miten he vaikuttavat päiväkodin arkeen ohjauksellaan. Sukupuolisensitiivisyys on ollut keskeisessä osassa tutkimuksessa.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että kasvattajien ohjaamisessa ja tilajärjestelyissä oli huomattavissa sukupuolittuneisuutta. Esimerkiksi eräässä lapsiryhmässä oli erikseen huoneet nukkeleikeille ja autoleikeille. Jopa pottien värit oli valittu sukupuolen mukaan; pojille siniset ja tytöille vaaleanpunaiset potat. Sukupuoliin liittyvät stereotypiat vaikuttivat myös kasvattajien käyttäytymiseen. Kasvattajilla oli vähemmän sietokykyä tyttöjen äänekkäille leikeille, koska poikia pidettiin perusluonteeltaan villimpinä. Myös leikinohjauksessa oli huomattavissa sukupuolittuneisuutta. Esimerkiksi pojan yritys tarttua nukkeleikkiin tukahdutettiin. (Alasaari 2013, 47 – 51.)

Tietoa sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta olisi siis hyvä levittää. Sukupuolisensitiivisyys auttaisi kasvattajia huomaamaan sukupuolittuneita tilanteita päiväkodin arjessa ja mahdollistaisi lapselle moninaisempia tapoja olla ja tehdä. (Alasaari 2014, 74.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus tehtiin laadullisesti ja se kohdistui vaasalaisiin päiväkodeihin. Tutkimuksessa hyödynnettiin kyselylomakkeita sekä havainnointia. Lomakkeita jaettiin neljään eri päiväkotiin, joista yksi valittiin lisäksi havainnoinnin kohteeksi.

5.1 Tutkimusongelma

Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää, toteutuuko sukupuolisensitiivinen kasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa. Tutkimuksessa perehdyttiin siihen, kuinka sukupuolisensitiivisyys näkyy kasvatushenkilökunnan toiminnassa, ja esiintyykö päiväkotien arjessa sukupuolittavia käytäntöjä. Myös tutkittavien kasvattajien tietämystä ja kokemuksia sukupuolisensitiivisyydestä haluttiin kartoittaa, sillä aihe tuntuu olevan monille tuntematon. Aihe on kuitenkin ajankohtainen ja siitä puhutaan yhä enemmän ja enemmän.

5.2 Hypoteesi

Oletettiin, että tutkittavissa päiväkodeissa esiintyy tiedostamattomia sukupuolittavia toimintatapoja. Osalle, ehkä enemmistölle kasvatushenkilökunnasta sukupuolisensitiivisyys saattaa olla terminä vieras. He saattavat kuitenkin toimia tiedostamattaan sukupuolisensitiivisesti. Pitkän uran päiväkotimaailmassa tehneillä on mahdollisesti vanhoillisia ajatusmalleja esimerkiksi tyttöjen ja poikien leikeistä, kun taas nuoremmilla kasvattajilla saattaa olla avoimempi mieli asian suhteen. Kuitenkin suurelle osalle kasvatushenkilökunnasta sukupuolisensitiivisyys voi olla tietoinen ja ominainen tapa työskennellä.

5.3 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus, sillä haluttiin tutkia kasvattajien omia näkemyksiä sukupuolisensitiivisyyden toteutumisesta päiväkodeissa. Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista on haastattelujen kohdistaminen valituille yksilöille. Kysymykset ovat laadullisessa tutkimuksessa yleensä avoimia tai teemoitettuja. Aineisto on usein muodoltaan tekstiä, eikä numeraalista sisältöä määrällisen tutkimuksen tapaan.

Laadullinen tutkimus on suurimmaksi osaksi aineistolähtöistä. Aineiston totuudellisuudella ei ole merkitystä, koska analyysi kohdistuu nimenomaan aineistoon. Kuitenkin johtopäätöksissä voidaan tehdä teoriaan pohjautuvia tulkintoja. Kvalitatiivisen tutkimuksen objektiivisuuden kannalta oleellisinta on, että tutkija ei sekoita omia uskomuksia ja asenteitaan tutkimuskohteeseen. Sen sijaan on pyrittävä ymmärtämään haasteltavan henkilön näkökulmia. (Tilastokeskus 2016.)

5.4 Aineiston keruu

Tämä tutkimus kohdistettiin ennalta valittujen päiväkotien kasvatushenkilökunnalle. Työvälineenä käytettiin kyselylomaketta (LIITE 1.), jossa oli viisi (5) avointa kysymystä. Kaksi kysymystä käsittelivät kasvattajien omia tuntemuksia koskien heitä itseään sekä heidän päiväkotiaan, jossa työskentelevät. Kolme viimeistä kohtaa olivat esimerkkejä erilaisista tilanteista, joissa lapsi käyttäytyy tavallisesta ajatusmallista poiketen ja vastaajien tuli kertoa, kuinka itse toimisivat tilanteessa. Kyselylomakkeiden lisäksi aineistoa kerättiin havainnoimalla lapsiryhmässä yhden (1) aamupäivän ajan.

Kyselylomakkeet jaettiin eri päiväkoteihin elokuun 2016 aikana. Samoihin aikoihin myös havainnointi suoritettiin. Kyselylomakkeisiin oli vastausaikaa kaksi viikkoa, kunnes ne kerättiin. Havainnointiin käytettiin aikaa muutama tunti, jotta tulokset olisivat mahdollisimman realistiset. Havainnointi toteutettiin aamupala-, leikki- ja toimintatilanteiden aikana. Tavoitteena oli seurata tilanteita neutraalisti ja havaita kohtia, joissa sukupuolisensitiivisyys toteutuu tai ei toteudu.

5.5 Havainnointi tutkimustapana

Havainnointi on tutkimustyökalu, jonka myötä saadaan tietoa ihmisten toiminnasta. Sitä käytetään joko itsenäisesti tai haastattelun tai kyselytutkimuksen tukena. Havainnoinnin avulla pyritään saamaan selville, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Kun seurataan ihmisten toimintaa, saadaan varmimpia tuloksia. Havainnointi on osa arkipäiväämme, mutta satunnainen katseleminen ei riitä tieteelliseen havainnointiin, vaan tarvitaan systemaattista tarkastelua. (KvaliMOTV 2016.)

Havaintoja tehdään aistien varassa, eikä puhtaalla havainnolla ole käsitteellistä sisältöä. Havainnoinnin aikana dokumentoidaan yksittäisiä aistihavaintoja. (Koivunen & Lehtinen 2015, 16.)

Tutkijalla voi olla monia rooleja havainnoinnissa. Hän voi olla täysin tai osittain tilanteeseen osallistuva, tai pysytellä kokonaan taka-alalla havainnoitsijana. Havainnointitekniikkojakin on erilaisia. Havainnointi voi olla ei-systemaattista ja joustavaa, tai sitten strukturoitua, jolloin tutkimusongelma ja havainnoinnin kohde on jäsennelty ennen varsinaista havainnointia. Strukturoidussa havainnoinnissa tutkija hankkii paljon ennakkotietoa aiheesta. Teorian avulla tutkija tekee hypoteesin ja pystyy tarkentamaan havainnointiaan. (KvaliMOTV 2016.)

Havainnointimenetelmän yleisenä ongelmana on, että tutkittavien käyttäytyminen saattaa häiriintyä tai jopa muuttua, kun tutkija on paikalla (KvaliMOTV 2016). Tämä saattaa vaikuttaa tulosten realistisuuteen.

5.6 Analysointimenetelmät

Tutkimuksen tulosten analysointi tapahtui siten, että kyselylomakkeet jaettiin tutkijoiden kesken puoliksi, ja kun tarvittavat tiedot oli kerätty, tehtiin vaihto. Myös kysymykset jaettiin niin, että kummallakin oli tietty osio vastauksista analysoitavanaan. Näin mahdollistettiin sujuva tiimityöskentely ja tasapuolinen työnjako. Havainnoinnin analysointi pohjautui tutkijoiden muistiinpanoihin. Sekä kyselylomakkeiden että havainnoinnin analysoinnissa hyödynnettiin vastausten teemoittamista ja taulukointia.

6 HAVAINNOINNIN TULOKSET

Tutkimuksen ensimmäisessä osiossa tutkijat havainnoivat yhdessä vaasalaisessa päiväkodissa noin kahden tunnin ajan. Havainnoinnin kohteena oli 3-5-vuotiaiden lasten ryhmä, jossa työskentelee kolme kasvattajaa. Kaksi heistä on lastentarhanopettajia ja yksi lastenhoitaja. Havainnointi oli strukturoitua ja siinä keskityttiin seuraamaan kasvatushenkilökunnan toimintaa sukupuolisensitiivisestä näkökulmasta. Tutkimuksen aihetta ei paljastettu kasvatushenkilökunnalle ennen havainnointia tai sen aikana, jotta tuloksista saatiin mahdollisimman realistisia.

Havainnointi ajoittui aamupalahetkestä aamupäivän ulkoiluun. Aamupalan jälkeen lapset saivat leikkiä vapaasti jonkin aikaa, jonka jälkeen jakauduttiin pienryhmiin. Pienryhmissä oli sekä tyttöjä että poikia ja yksi kasvattaja. Pienryhmät menivät kasvattajan johdolla omaan tilaan, jossa heillä oli luvassa suunniteltua toimintaa. Myös havainnoitsijat jakautuivat pienryhmien mukana.

6.1 Havaintoja kasvattajien puheesta

Havainnoinnin aikana huomattiin kasvatushenkilökunnan puheessa jonkin verran sukupuolittuneisuutta. Merkille pistettiin seuraavat kommentit:

Kasvattaja 1: *"Pojat, nyt tehdään silleen..."* (leikkitilanteessa)

2: *"Tehdään yhdessä, kaikki pojatkin"* (pienryhmässä, laululeikki -tilanteessa)

2: *"Pojatkin muistaa taputtaa"* (sama tilanne)

3: *"Tytöt, tulkaa tänne istumaan"* (pienryhmässä)

Nämä kommentit ovat arkisia ja harmittomia lausahduksia, joita saatetaan sanoa huomaamatta ja sen enempää asiaa ajattelematta. Kuitenkin esimerkiksi seuraavat kommentit herättävät ajatuksia sukupuolisesta yleistämisestä ja stereotyyppioista:

2: *"Te ootte niin nopeita poikia, että te osaatte ihan supernopeesti"* (pienryhmässä, laululeikkitilanteessa)

1: ”*Oi mikä taitava tyttö*” (kaatoi maitoa lasiin itse)

Oletetaan kuitenkin, että kyseisissä kommentteissa ei ollut tarkoituksena yleistää. Kasvatushenkilökunnan puheessa ilmeni siis muutaman kerran ilmaisuja ”pojat” tai ”tytöt” havainnoinnin aikana. Ilmaisut on havainnollistettu taulukossa 1.

Taulukko 1. Sukupuolittavien ilmaisujen määrät havainnoinnin aikana

	ILMAISUT
”Pojat”	4
”Tytöt”	2
YHTEENSÄ	6

Näistä muutamista poikkeuksista huolimatta voidaan todeta, että kasvatushenkilökunta ei lokeroinut lapsia sukupuolen mukaan, vaan he puhuivat lähes aina yleisesti lapsista tai käyttivät heidän omia nimiään. Lapsista puhuttiin yksilöinä, eikä sukupuolen mukaan.

6.2 Havaintoja leikkituloista ja ohjaamisesta

Leikkituloista tehtiin huomio, että stereotyyppiset tyttöjen ja poikien leikit oli jaettu eri huoneisiin. Toisessa huoneessa oli koti- ja nukkeleikit, toisessa merirosvolaivoja ja muita leluja, jotka yleensä mielletään poikien leluiksi. Lapset myös jakautuivat suurimmaksi osaksi sukupuolen mukaan. Leikkeihin ei kuitenkaan ohjattu, vaan lapset saivat leikkiä missä halusivat ja aikuiset kysyivät heiltä, mitä he haluaisivat leikkiä. Esimerkiksi eräs tyttö leikki poikien kanssa laivoilla, eikä sitä kyseenalaistettu.

Pienryhmässä toimintatilanteessa lapsille annettiin tehtäväksi piirtää oma kuva käyttäen vain yhtä kynää. Kynän värin sai valita itse, eikä ohjattu ottamaan niin

sanottuja tyttöjen tai poikien värejä. Toisessa pienryhmässä lapset saivat valita istuinalustat itse, kun väri vaihtoehtoina oli sininen, punainen ja vihreä. Lisäksi he saivat valita yhden kirjan, minkä he halusivat kuulla luettavan. Satukirjat olivat muutenkin neutraaleja, joissa esiintyi eläimiä eikä esimerkiksi vain prinsessoja. Eisiis oletettu esimerkiksi, että tytöt haluavat punaisen alustan, tai että he haluaisivat kuulla ”tyttömäisen” sadun.

Havainnoinnin perusteella voidaan todeta, että kyseisen päiväkodin kasvatushenkilökunnan toiminta on suurimmaksi osaksi sukupuolisensitiivistä. Ohjauksessa ei näkynyt räikeää sukupuolittuneisuutta tai stereotyyppistä ajattelua, vaan lapset kohdattiin sensitiivisesti.

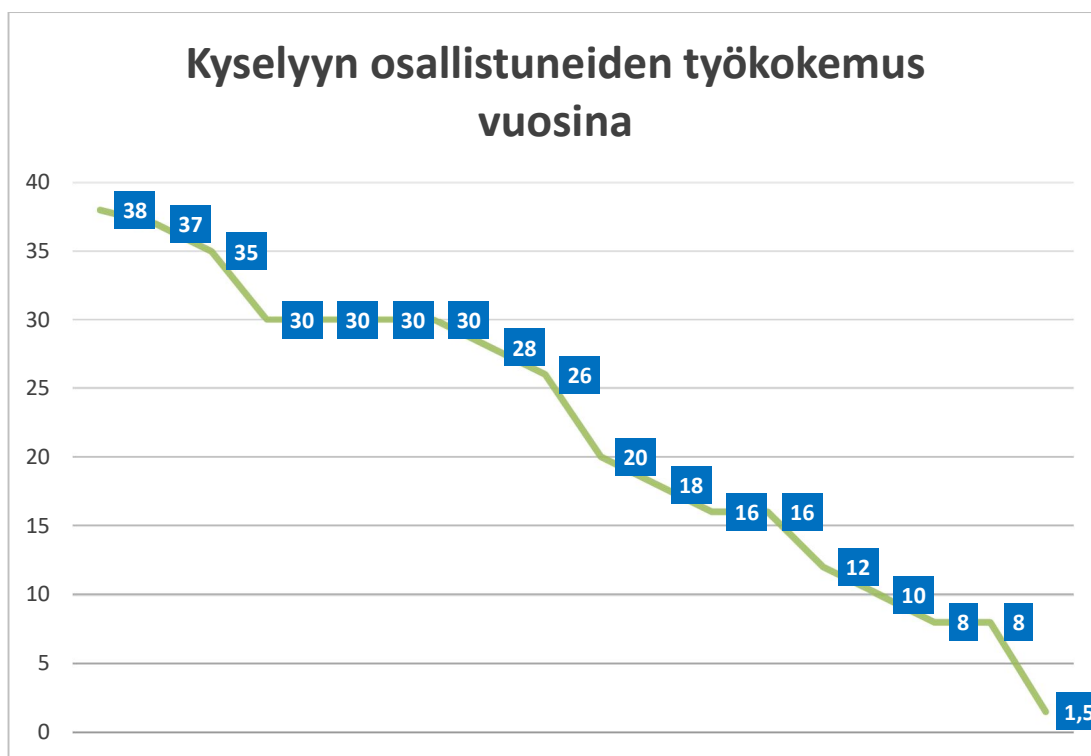

7 KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET

Kyselylomakkeita jaettiin neljään eri päiväkotiin, joiden kasvatushenkilöstön määrä on yhteensä 38. Vastauksia saatiin 18 kappaletta, joten vastausprosentti on 47,4. Kyselylomake (LIITE 1.) on malliltaan puolistrukturoitu, eli kysymyksissä ei ollut asetettuna valmiita vastausvaihtoehtoja. Se sisältää viisi avointa kysymystä, joista kolme on niin sanottuja case -kysymyksiä.

7.1 Vastaajien työkokemus

Lomakkeessa kysyttiin aluksi ennen varsinaisia kysymyksiä, kuinka kauan vastaajat ovat työskennelleet varhaiskasvatusalalla. Vastauksista ilmeni, että kyselyyn osallistuneet ovat hyvin kokeneita kasvattajia. Jopa yhdeksällä eli puolella vastaajista oli työkokemusta alalta yli 25 vuotta, ja vain yhdellä oli kokemusta alle viisi vuotta. Keskimäärin vastaajat ovat työskennelleet alalla noin 22 vuotta. Alla olevassa diagrammissa (Kuvio 1.) näkyy vastaajien työkokemus vuosina.

Kuvio 1. Kyselyyn osallistuneiden työkokemus vuosina.

Vastaukset olivat laadultaan positiivinen yllätys. Vastaukset olivat suurimmaksi osaksi pitkiä ja monipuolisia, ja niissä oli rehellisesti pohdittu omaa ja muun työyhteisön toimintaa. Vastaajien pitkä työkokemus ja sen mukana tullut ammattitaito on luultavasti vaikuttanut asiaan. Toisaalta ainakin yksi vastaaja myönsi olevansa hieman vanhoillinen ajatellessaan perinteisiä sukupuolirooleja, joten työkokemus ja ikä voivat vaikuttaa sekä positiivisesti että negatiivisesti sukupuolisensitiiviseen ajatteluun.

7.2 Vastaajien tietämys sukupuolisensitiivisyydestä

Kyselylomakkeen ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, kuinka tuttu termi sukupuolisensitiivisyys on, ja kuinka itse ymmärtää sen merkityksen. Sukupuolisensitiivisyys oli kaikille vastaajista tuttu asia ainakin osittain tai termillisesti. Monet vastaajista tiesivät, mitä sukupuolisensitiivisyys merkitsee ja harjoittavat sitä toiminnassaan joko tietoisesti tai tiedostamatta.

Seuraavista vastauksista esimerkiksi näkyi selvästi, että kyseinen kasvattaja todella ymmärtää sukupuolisensitiivisyyden merkityksen:

Vastaaja 1: *”Ajattelisin että se on sitä, että lapsi kohdataan persoonana, eikä niinkään tyttönä tai poikana.”*

2: *”Ajattelen, että se tarkoittaa herkkyyttä huomata lapsen kiinnostuksen kohteita ja vahvuuksia sukupuolesta riippumatta.”*

3: *”Tarjotaan kaikille sukupuolesta riippumatta samat mahdollisuudet.”*

4: *”Sensitiivisyys vaatii oman työn arviointia ja sen myötä toimintatapojen muuttamista.”*

Jotkut vastaajat taas eivät ihan osuneet asian ytimeen, mutta olivat kuitenkin oikeilla jäljillä:

5: *”Mielestäni se tarkoittaa sitä, että sukupuolirooleista tulee luopua. Ei ole esim. miesten töitä ja naisten töitä.”*

6: ”Kaikilla samat säännöt, rajat ja oikeudet -- sukupuoleen katsomatta.”

Nämä määritelmät viittaavat pikemminkin sukupuolineutraaliuuteen, joka ei ole sama asia kuin sukupuolisensitiivisyys.

Sukupuolisensitiivisyyden määrittelyssä ilmeni monia yhtäläisyyksiä. Muutamat mainitsivat sukupuolten välisen tasa-arvon esimerkiksi säännöissä ja mahdollisuuksissa. Useissa vastauksissa nousi esille stereotyyppien unohtaminen ja sukupuolisen jaottelun välttäminen esimerkiksi leikeissä. Suhteellisen harva, vain kolme kahdeksastatoista, kuitenkin toi esille vastauksessaan sukupuolisensitiivisyyden pohjimmaisen merkityksen, eli lapsen yksilöllisen kohtelun omana persoonanaan sukupuolesta riippumatta. Taulukossa 2 samankaltaiset määritelmät on luokiteltu kolmeen eri teemaan: tasa-arvo, stereotyyppien unohtaminen ja lapsen yksilöllinen kohtelu.

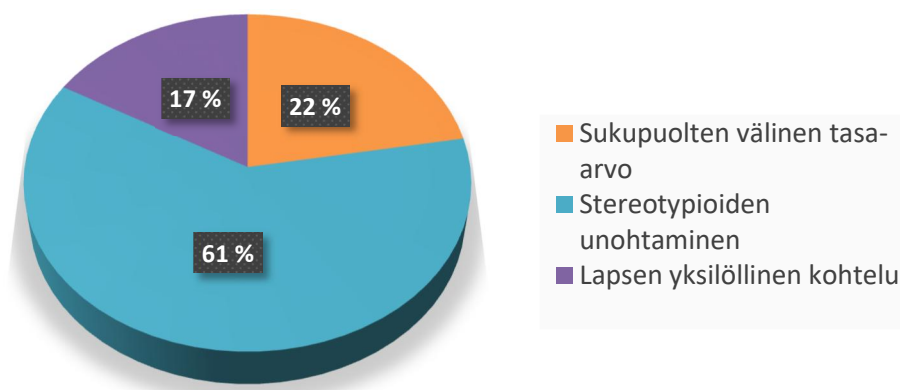
Taulukko 2. Sukupuolisensitiivisyyden määrittely vastauksissa teemoittain

TEEMAT	ILMAISUT
Tasa-arvo	4
Stereotyyppien unohtaminen	11
Lapsen yksilöllinen kohtelu	3
YHTEENSÄ	18

Vastauksista voi päätellä, monella on pintapuolinen käsitys sukupuolisensitiivisyyden merkityksestä. Osalle termi ”sukupuolisensitiivisyys” ei ollut tuttu, mutta sen sisältö kylläkin. Osalla taas asia oli toisinpäin. Jotkut olivat ymmärtäneet asian paremmin kuin muut, mutta lähes kaikilla oli kuitenkin jonkinlainen käsitys termin

merkityksestä. Kuviossa 2 näkyy prosentuaalisesti, miten vastaajat määrittelevät sukupuolisensitiivisyyden. Suurin osa mainitsi vastauksessaan stereotyyppisen ajattelun unohtamisen.

Sukupuolisensitiivisyyden määrittelyä vastauksissa

Kuvio 2. Sukupuolisensitiivisyyden määritelmät teemoittain

7.3 Sukupuolittuneiden käytäntöjen huomaaminen

Toisessa kysymyksessä kysyttiin, onko päiväkodin arjessa tullut vastaan sukupuolittuneita käytäntöjä ja toimintatapoja. Osalle vastaajista sukupuolittuneet käytännöt eivät olleet tuttu ilmiö päiväkodin arjessa. Suurin osa kuitenkin kertoi huomaaneensa sukupuolittuneisuutta omassa tai työtovereiden toiminnassa. Usein tällainen toiminta on tiedostamatonta, ja ”valinnat ohjautuvat alitajuisesti”, kuten eräs vastaaja asian ilmaisi.

Vastauksista selvisi, että sukupuolittunutta ajattelua tapahtuu muun muassa askartelutilanteisiin ja vaatetukseen liittyvissä värivalinnoissa. Myös leikkiin ohjauksessa oli huomattu paljon sukupuolittavaa ajattelua. Usein yleistetään, että poikia ja tyttöjä kiinnostavat tietyt stereotyyppiset asiat ja leikit, ja että tytöt ja pojat ovat tietynlaisia. Kaksi vastaajaa kertoi, että poikien leikkien sallitaan helpommin olevan raisumpia kuin tyttöjen. Kaksi vastaajaa nostivat esille esimerkin, että tytöt oh-

jataan helposti kotileikkeihin ja pojat autoleikkeihin. Taulukossa 3 näkyy vastauksista ilmenneiden sukupuolittavien tilanteiden tai toimintatapojen määrä teemoittain.

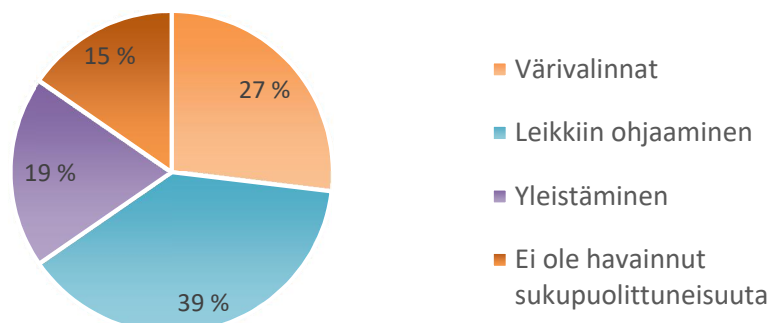
Taulukko 3. Sukupuolittuneiden ilmaisujen määrä teemoittain.

TEEMAT	ILMAISUT
Värivalinnat	7
Leikkiin ohjaaminen	10
Yleistäminen	5
YHTEENSÄ	22

Vastaajista viisi kertoi, että eivät ole havainneet sukupuolittuneisuutta työympäristössään ja että heidän toimintansa on sukupuolisensitiivistä. Kaksi vastaajaa kertoi työskentelevänsä pienten lasten, eli alle 3-vuotiaiden ryhmässä, eikä heidän mukaansa siellä näy juuri ollenkaan sukupuolittunutta toimintaa. Eräs vastaaja taas arveli, että sukupuolisensitiivisyyden merkitys korostuu lapsiryhmän ikärakenteen noustessa. Varsinkin leikkiin ohjauksessa ollaan usein ”avoimempia” pienten lasten kohdalla, eikä leikkejä silloin eritellä tyttöjen ja poikien leikkeihin. Myös lasten ikä siis vaikuttaa kasvattajien sukupuolisensitiivisyyteen.

Kuviossa 3 näkyy, kuinka suuri osa vastaajista on havainnut työyhteisössään erilaisia sukupuolittavia toimintatapoja, sekä kuinka suuri osa ei ole huomannut sukupuolittuneisuutta lainkaan.

Sukupuolittuneiden toimintatapojen yleisyys vastausten perusteella teemoittain

Kuvio 3. Sukupuolittuneisuuden ilmeneminen vastauksissa

7.4 Poika prinsessana

Ensimmäisessä niin sanotussa case- eli tapauskysymyksessä tehtävänä oli pohtia, miten suhtautuisi, jos poika haluaisi pukeutua prinsessaksi kevätjuhliissa. Tässä tapauksessa oli tarkoitus saada kasvattajia pohtimaan, kuinka he reagoisivat tilanteessa ja kuinka sukupuolisensitiivisesti he ajattelisivat, mikäli kyseinen tilanne heidän eteensä joskus tulisi. Vastauksista ilmeni, että niitä oli pohdittu tarkasti ja että niihin oli käytetty paljon aikaa.

Suurin osa oli suopeita sille ajatukselle, että Kalle esittäisi kevätjuhlassa prinsessaa. Eräs vastaajista pohti, josko prinsessan roolille löytyisi jokin muu vaihtoehto, onko roolien pakko olla prinsessa ja prinssi. Muutama mainitsi lisäksi, että saattaisi ehdottaa myös muille pojille prinsessan roolia. Vastauksissa mainittiin muun muassa seuraavaa:

Vastaja 1: *”Onko esim. pakko olla vain ritari, prinsessa? Voisiko olla myös prinssejä? Esim. hameiden lisäksi tarjolle hienoja viittoja”*

2: *”Puhun Kallen kanssa, jos hän haluaa olla prinsessa jatkossakin”*

Lähes kolmasosa vastaajista keskustelisi vanhempien kanssa Kallen halusta olla prinsessa kevätjuhlassa ja siitä, sopiiko asia heille. Osa mainitsi, että saattaisi kertoa

asiasta etukäteen, että ei tulisi yllätyksiä – etenkin perheen isälle. Eräs vastaajista mainitsi kohdanneensa kyseisen tilanteen oikeasti ja poika sai esiintyä prinsessana, kun asiasta oli keskusteltu vanhempien kanssa:

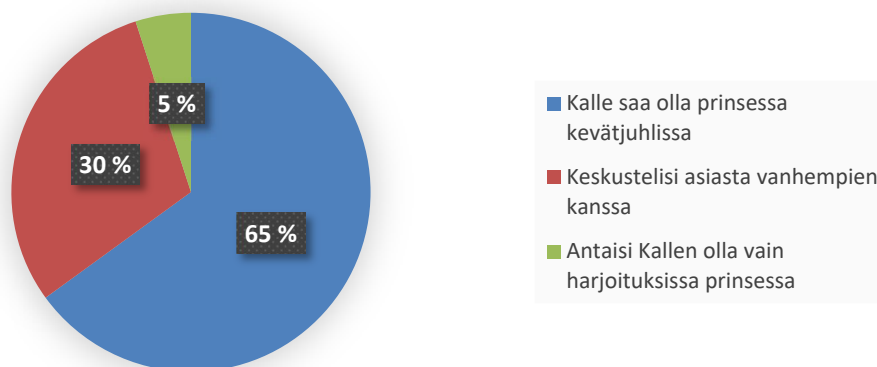
3: *"Silloin Kalle saa olla prinsessa. Mutta toki informoisin perhettä ennen juhlaa, kertoisin sen olevan Kallen oma valinta"*

Vain pieni osa vastaajista totesi, että Kalle saisi olla vain harjoituksissa prinsessa, eikä varsinaisessa esityksessä. Yksi vastaajista kertoi olevansa sen verran vanhanaikainen, että yrittäisi saada pojan houkuteltua pukeutumaan ritariksi. Jos se ei onnistuisi, poika saisi olla harjoituksissa ja muina hetkinä prinsessa – mutta ei varsinaisessa kevätjuhlassa:

4: *"Sen verran vanhanaikainen olen, että yrittäisin houkutella Kallea ritarin rooliin."*

Kuviossa 4 voidaan huomata, että suurin osa vastaajista (65%) antaisi Kallen olla kevätjuhlassa prinsessa sekä sen, kuinka moni vanhemmista (30%) ottaisi puheeksi vanhempien kanssa Kallen halun olla prinsessa.

Suhtautuminen Kallen haluun esiintyä prinsessana kevätjuhlassa

Kuvio 4. Suhtautuminen pojan haluun esiintyä prinsessana kevätjuhlassa

7.5 Poika tuo päiväkotiin lelupäivänä nukken

Tässä case -kysymyksessä tilanteena oli lelupäivä, jolloin yksi poika tuo päiväkotiin Barbie-nukken. Muut lapset pilkkaavat häntä nauraen ja sanoen, että ei poika voi leikkiä Barbie-nukella. Pojalle tulee paha mieli ja tarkoituksena oli selvittää, kuinka tällainen tilanne hoituisi normaalissa arjessa.

Tämän tapauksen vastaukset olivat melko selkeät - kaikille vastaajille Barbie-nukke on hyväksyttävää tuoda päiväkotiin. Jokainen vastaaja myös ottaisi puheeksi koko lapsiryhmän kanssa, että kukin saa tuoda sen lelun päiväkotiin, jonka haluaa. Lisäksi suurin osa kertoisi, että ei ole olemassa tyttöjen ja poikien leluja, että jokainen saa leikkiä sillä lelulla, jolla itse tahtoo.

Vastaaja 1: *"Puhutaan lapsille, että jokainen saa leikkiä millä haluaa"*

2: *"Kerrotaan aamupiirissä, kun leluja esitellään, että ei ole poikien ja tyttöjen leluja"*

Kaikki vastanneista pyrkivät siihen, että Antille tulisi parempi mieli ja että hän pääsisi muiden leikkeihin mukaan:

3: *"Ohjaus leikkiin niin, että Antin lelukin pääsee hyvässä roolissa leikkiin mukaan"*

Eräs vastaajista totesi, että voisi aivan hyvin kannustaa muitakin poikia Barbie-leikkiin. Hän mainitsi lisäksi, että voisi suureen ääneen ihastella Antin lelua ja kehua, että kiva kun hän toi juuri sen lelun päiväkotiin:

4: *"Antin voi kannustaa tyttöjen Barbie-leikkiin mukaan ja kehua suureen ääneen, että hieno lelu ja kiva kun toit JUURI TUON lelun päiväkotiin"*

Taulukosta 4 voidaan huomata, että lähes kaikki vastanneista toisivat asian esille samalla tavoin eli puhuisivat asiasta. Lähes kaikki myös selventäisivät, että ei ole olemassa tyttöjen tai poikien leluja.

Taulukko 4. Aikuisten toiminta tilanteessa, jossa poika tuo Barbie-nuken päiväko-
tiin ja muut lapset nauravat.

TEEMAT	ILMAISUT
Puheeksi ottaminen	18
Lelut	17
YHTEENSÄ	35

7.6 Sukupuolen kyseenalaistaminen

Kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä tuli pohtia tilannetta, jossa tyttö halu-
aakin mennä poikien jonoon ryhmittäytyttyä sisälle menoa varten. Tyttö toteaa
olevansa poika, eikä siksi seiso tyttöjen jonossa. Tämä tilanne on hyvin normista
poikkeava ja ehkä hieman haastava, siksi kasvattajia haastettiin ajattelemaan omaa
toimintaansa sekä suhtautumistaan lapseen, joka ajattelee tällä tavoin. Tämä tapaus
herätti ehkä eniten pohdintaa. Moni mietti, miksi Liisa kokee, että ei ole tyttö. Tai
että onko käytös vain ilkkurisuutta tai ainoastaan ohimenevä vaihe:

*Vastaaja 1: "Jos Liisa on oikukas Liisa, joka haluaa tehdä vastoin, kun sa-
notaan, niin sitten tyttöjen jonoon"*

Hieman yli puolet vastanneista antaisi Liisan jäädä poikien jonoon (11). Osa lisäsi
myös, että vaikka Liisa sai olla poikien jonossa tällä kertaa, tulisi hänelle kuitenkin
tehdä selväksi, että hän on tyttö:

*2: "Kerron Liisalle, että olet kyllä oikeasti tyttö, mutta näköjään haluat olla
poikien jonossa"*

3: ”Sinä varmaan toivoisit olevasi poika. Näyttäisit olevan tyttö. Saat nyt kuitenkin olla siinä jonossa tänään”

Moni lisäksi mainitsi, että ottaisi huumorin avuksi:

4: ”Ottaisin huumorin avuksi, että tänäänpä Liisa saa tulla pojan roolissa sisälle”

Muutama vastanneista kyseenalaisti jaottelun (3). He mainitsivat, että jaottelua ei ole hyvä tehdä sukupuolen mukaan. Sen voi tehdä esimerkiksi silmien värin tai kenkien mukaan. Tämä kertoo ehkä jonkinlaisesta sukupuolisensitiivisestä ajattelutavasta:

5: ”Ensinnäkään en erittelisi poikia ja tyttöjä omiin riveihin”

Moni vastanneista, hieman yli puolet (11), jotka antaisivat Liisan olla poikien jonoissa, ottaisivat asian puheeksi kahden kesken Liisan kanssa. Moni haluaisi kysyä Liisalta, miksi hän tuntee, että ei ole tyttö. Osa mainitsi, että voisi puhua asiasta myös vanhempien kanssa, ovatko he huomanneet mitään erikoista. Taulukossa 5 näkyy, kuinka vastanneet suhtautuisivat Liisan tilanteessa asiaan.

Taulukko 5. Suhtautuminen tytön haluun olla poikien jonossa

TEEMAT	ILMAISUT
Antaa jäädä poikien jonoon	11
Jaottelun kyseenalaistaminen	3
Kahdenkeskinen keskustelu	11
YHTEENSÄ	25

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

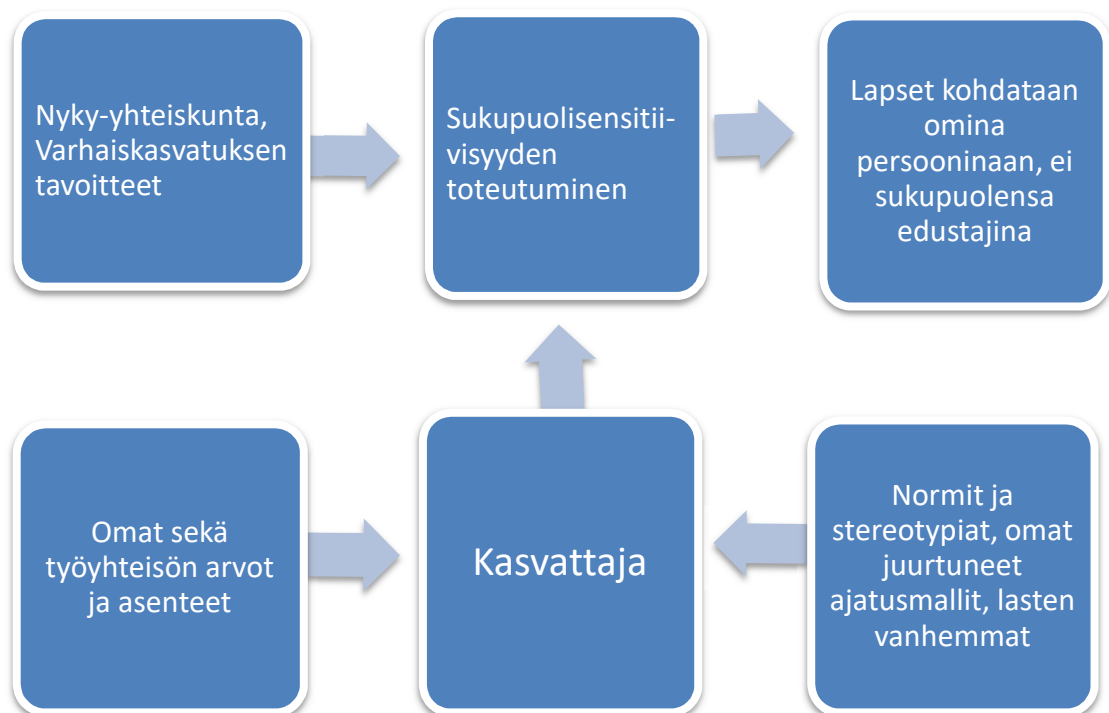
Havainnoinnin ja kyselytutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että toiminta vaasalaisissa päiväkodeissa on hyvin sukupuolisensitiivistä ja kasvattajat pyrkivät suurimmaksi osaksi toimimaan sukupuolisensitiivisesti.

Kuten hypoteesissa oletettiin, joillekin vastaajista sukupuolisensitiivisyys oli vieras käsite, mutta monille tietoinen tapa toimia. Niin kuin arveltiin, osa vastaajista toimii työssään kuitenkin sukupuolisensitiivisesti, vaikka termi ei ollut tuttu. Hypoteesista poiketen, harvoilla oli kuitenkin vanhoillisia ajatuksia tyttöjen ja poikien leikeistä tai sukupuolirooleista, vaikka vastaajilla oli keskimäärin erittäin pitkä työkokemus. Kukaan ei esimerkiksi ajatellut, että Barbie-nukke olisi vain tyttöjen lelu, ja yllättävän moni olisi antanut pojan pukeutua prinsessaksi kevätjuhliin. Lisäksi tyttö saisi mennä poikien jonoon, vaikka se on yleisistä sukupuolinormeista poikkeavaa. Moni kuitenkin ottaisi asian puheeksi ja yrittäisi selvittää, mistä tällainen halu johtuu, että tyttö kokee olevansa poika. Tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että kyseisissä päiväkodeissa lasten asettaminen sukupuolimuotteihin on hyvin vähäistä. Lasten kanssa toiminta on pääsääntöisesti lapsilähtöistä, lasta ja hänen ajatuksiaan kuunnellaan.

Vastauksista voi kuitenkin päätellä, että osa sekoittaa sukupuolisensitiivisyyden sukupuolineutraaliuteen. Lähes neljäsosa vastaajista toi esille sukupuolten välisen tasa-arvon, kun pyydettiin määrittelemään sukupuolisensitiivisyyttä. Voidaan myös olettaa, että usean kasvattajan teoreettinen tietämys sukupuolisensitiivisyydestä on melko pintapuolista. Vastaajista vain kolme oli maininnut lapsen yksilöllisen kohtelun ensimmäisessä kysymyksessä. Siitä huolimatta heidän työtapansa tuntuu olevan sukupuolisensitiivistä.

Tuloksista voi lisäksi tehdä sen johtopäätöksen, että leikkiin ohjaaminen on yleisin osa päiväkotien arjessa, jossa näkyy sukupuolittunutta toimintaa. Toiseksi yleisin on värien valinta esimerkiksi askartelutilanteissa. Eräs vastaajista kommentoi, että usein tulee alitajuisesti valittua esimerkiksi tytön syntymäpäiväkorttiin vaaleanpunainen kartonki, kun taas pojan syntymäpäiväkorttiin valitaan sininen väri.

Oheinen aktanttimalli (Kuvio 5.) pohjautuu tutkimukseen osallistuneiden vastauksiin. Siinä on havainnollistettu sukupuolisensitiivisyyttä kasvattajan näkökulmasta. Kasvattaja itse on tässä mallissa objekti, jonka tavoitteena on sukupuolisensitiivisyyden toteutuminen kasvatuksessa. Tavoitteen toteutuessa lapset kohdataan omina persooninaan, ei sukupuolensa edustajina. Tavoitteen pohjalla on nyky-yhteiskunta ja sen avoimuus, sekä varhaiskasvatuksen tavoitteet. Tavoitetta tukee omat ja työyhteisön sukupuolisensitiiviset arvot ja asenteet. Esteenä tavoitteen toteutumiselle saattaa kuitenkin olla yhä vahvat normit ja stereotypiat, omat juurtuneet ajatusmallit sekä lasten vanhemmat.

Kuvio 5. Aktanttimalli sukupuolisensitiivisyydestä

Nyky-yhteiskunta on muovannut käsityksiämme avarakatseisempaan suuntaan, emmekä ajattele asioita tietyn muotin mukaan. Annamme jokaisen olla omia yksilöitä - tietenkin sääntöjen ja rajoitusten puitteissa.

8.1 Reliaabelius

Jotta tutkimustuloksia voidaan pitää reliaabeleina, ne on oltava toistettavissa; siksi ne eivät saa olla sattumanvaraisia. Hyvä reliabiliteetti tutkimuksessa on silloin, kun tulokset eivät ole saatu sattumalta. Jos tutkimus tehtäisiin uudestaan, tulisi saada samat tulokset samanlaisissa olosuhteissa. (Hiltunen 2009, 9.)

Tehtyä tutkimusta voidaan pitää reliabiliteettina, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Vastaajia oli melko vähän, jonka vuoksi tuloksia ei voida yleistää. Tästä syystä ei voida olettaa, että kaikissa vaasalaisissa päiväkodeissa toimitaan samalla tavalla. Tulokset kuitenkin ovat suuntaa-antavia ja niistä voidaan tehdä jonkinlaisia johtopäätöksiä Vaasan varhaiskasvatuksen tasosta.

Havainnoinnin tulokset eivät ole myöskään yleistettävissä, sillä havainnointi tapahtui vain yhden kerran ja vain yhdessä päiväkodissa. Myöskin havainnointitilanteen pituus saattoi olla liian lyhyt. Ihanteellisinta olisi mahdollisesti ollut havainnoida useassa päiväkodissa tai samassa päiväkodissa useana päivänä. On myös syytä huomioda, että henkilökunnan käytös saattaa olla normaalista poikkeavaa havainnoijan läsnä ollessa. Vaikka tutkimuksen aihetta ei paljastettu etukäteen, saattoi kasvatushenkilökunta silti kiinnittää tavallista enemmän huomiota toimintaansa ollessaan tarkkailun alaisena.

8.2 Validiteetti

Validiteetti tarkoittaa pätevyyttä ja se kertoo, kuinka luotettavasti tutkittava ilmiö on mitattu käytetyillä tutkimus- tai mittausmenetelmillä ja mittaako tutkimus sitä, mitä sen avulla yritetään selvittää. Kun tutkimuksen kysymykset ja kohderyhmä ovat oikeat, validiteetti on hyvä. (Hiltunen 2009, 3.)

Tehtyä tutkimusta voidaan pitää validiteettina, sillä se vastaa siihen, mitä on lähdetty tutkimaan. Kysymyslomakkeen kysymykset oli kehitetty sellaisiksi, että ne vastaavat tutkittavaan aiheeseen. Kysymysten muotoa pohdittiin tarkkaan, jotta saataisiin oikeanlaisia vastauksia. Avoimet kysymykset takaavat aidot vastaukset ilman johdattelua. Case-kysymyksillä testattiin vastaajien reagointia eri tilanteisiin. Lisäksi vaasalaisessa päiväkodissa toteutettu havainnointi tukee tutkimuksen hyvää

validiteettia. Pelkästään kyselylomakkeen avulla ei olisi saatu tarpeeksi varmoja vastauksia. Tutkimus on pätevä, mutta sitä ei voida pitää yleistettävänä tutkimuksena, sillä tutkimukseen saadut vähäiset tulokset eivät vastaa koko Vaasan varhaiskasvatuksen tilaa.

8.3 Eettisyys

Tutkimuksessa on huolehdittu, että eettisyys toteutuu siinä kaikilta osin. Tutkimuksen kysymyslomakkeeseen vastaaminen on ollut täysin vapaaehtoista eikä vastauksiin ollut mitään määräyksiä, kuinka niihin tulee vastata. Tutkimustulokset on analysoitu siten, että niistä ei voi tunnistaa yksittäisiä vastauksia. Lisäksi vastaajat saivat vastata anonyymeina ja heille informoitiin asiasta etukäteen ennen vastaamista. Päiväkodin johtajalle lähetettiin sähköpostia, jossa kysyttiin halusta osallistua tutkimukseen ja tämän jälkeen informoitiin päiväkodin työntekijöitä asiasta. Kysymyslomakkeet olivat esillä siten, että niihin sai vastata halutessaan. Myös havainnointi perustui vapaaseen tahtoon.

Ennen kuin havainnointi suoritettiin, oli epäselvää, tulisiko lasten vanhemmilta kysyä lupaa tai ainakin tiedottaa asiasta. Tutkijat pohtivat, onko epäeettistä olla kysymättä lupaa vanhemmilta. Tutkimus ja havainnointi kuitenkin kohdistuivat kasvatushenkilökuntaan, ei lapsiin. Myöskään päiväkodin johtaja ei ottanut asiaa esille. Lisäksi kenenkään nimiä tai muuta henkilökohtaista ei mainita tutkimuksessa. Päädyttiin siis siihen, että lupia ei tarvitse kysyä.

Myös tutkimuksen analysointi suoritettiin eettisesti. Vastauksia ei käytetty valikoivasti, vaan koko aineistoa hyödynnettiin rehellisesti. Lainattuja sitaatteja ei muunneltu, vaan ne kirjoitettiin lopulliseen työhön alkuperäisessä muodossaan. Tutkimus siis suoritettiin kaikin puolin eettisesti.

9 POHDINTA

Tässä osiossa pohdimme opinnäytetyön prosessia ja sen eri vaiheita. Reflektoimme, missä onnistuimme ja mitä olisimme voineet tehdä toisin. Mietimme myös, mitä opimme tulevaisuutta ajatellen. Sukupuolisensitiivisyys aiheena tulee puhuttamaan aina vain enemmän ja enemmän, joten aiheeseen liittyviä tutkimuksia tullaan varmasti vielä tekemään. Koko ajan myös pyritään menemään entistä enemmän sukupuolisensitiivisempään kasvatustyyliin, jolloin lapset saavat olla sellaisia, kun tahtovat.

9.1 Aiheen valinta

Sukupuolisensitiivisyys kiehtoi alusta alkaen aiheena siinä määrin, että siihen tartuimme, kun opinnäytetyön aihe heitettiin ilmoille opinnäytetyön seminaarissa. Sukupuolisensitiivisyys sanana saattaa olla monelle tuttu, mutta sen merkitys saattaa olla monelle epäselvä. Nykyään puhutaan paljon sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta. Se herättää paljon ajatuksia ja keskustelua niin mediassa kuin kahvipöydissäkin. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi siihen oli mielenkiintoista tarttua ja lähteä tutkimaan. Erityisesti kiinnosti, onko todella tyttöjen ja poikien leikeissä eroja, ja kuinka kasvattajat ohjaavat lapsia leikkeihin. Lisäksi kiinnosti se, kuinka sukupuolisensitiivisesti kasvatushenkilökunta vaasalaisissa päiväkodeissa työskentelee.

Olemme molemmat työskennelleet päiväkodeissa, joten sukupuolisensitiivinen käytös tai siitä poikkeaminen tuo molemmille mieleen tilanteita, joissa sukupuoli on ollut jotenkin esillä. Näihin asioihin ei paljon kiinnittänyt huomiota ennen tutustumista sukupuolisensitiivisyyteen. Kun opinnäytetyömme aihe varmistui, molemmat aloimme kiinnittää enemmän huomiota sukupuolittaviin käytäntöihin ja kasvattajien tapoihin reagoida erilaisiin tilanteisiin.

9.2 Aineiston keruu ja analysointi

Kyselylomakkeet toimitettiin päiväkodeihin johtajan välityksellä. Otimme yhteyttä johtajaan sähköpostitse, ja hän toimitti sähköpostin edelleen henkilökunnilleen. Kyseisellä johtajalla on siis alaisuudessaan kolme päiväkotia neljästä tutkimukseen

osallistuneesta päiväkodista. Neljänteen, eli havainnointipäiväkotiin, toimitimme lomakkeet havainnointikäynnin yhteydessä paperiversioina.

Aineistoa kerätessä oli välillä epätoivon hetkiä, kun vastauksia ei meinannut tulla ensin tarpeeksi. Päiväkodeissa oli meneillään kiireinen lukuvuoden aloitusaika, ja luultavasti osasy syy oli myös henkilökunnan laiskuus vastata kyselyyn. Saattoi myös olla, että he olivat epähuomiossa vain sivuuttaneet kyselyä koskeneen sähköpostin. Muutamien yhteydenottojen jälkeen saimme kuitenkin lopulta tarpeeksi vastauksia tutkimuksen suorittamiseksi. Vastausmäärä jäi silti melko vähäiseksi. Jos tekisimme tutkimuksen uudestaan, veisimme varmaankin valmiiksi tulostettuja lomakkeita päiväkotien kahvihuoneisiin. Toisaalta yhdessä päiväkodissa teimme juuri niin, eikä siltikään kaikki henkilökunnasta vastanneet. Jakaisimme lomakkeita myös useampaan päiväkotiin ja rauhallisempaan aikaan vuodesta. Lomakkeen sisältöön olemme kuitenkin tyytyväisiä. Se on mielestämme sopiva pituudeltaan, selkeä ja sisältää oikeanlaisia kysymyksiä.

Vastausten analysointi sujui hyvin ja olemme prosessiin tyytyväisiä. Analysoinnin kannalta vastauksia oli sopivasti. Jos niitä olisi ollut enemmän, olisi niiden analysointi ollut haastavampaa ja vienyt enemmän aikaa kysymysten avoimen luonteen vuoksi. Vastauksista oli hieno huomata, kuinka sukupuolisensitiivisesti suurin osa tutkittujen päiväkotien henkilökunta kohtaa lapsen yksilönä, eikä määritä tätä sukupuolen perusteella. Nämä sukupuolisensitiiviset kasvattajat ovat avarakatseisia, eivätkä aseta lasta tiettyyn muottiin.

9.3 Jatkotutkimus ja -toimenpiteet

Jatkossa sukupuolisensitiivisyyttä voisi tutkia päiväkodeissa laajemmin ja tarkemmin. Havainnoinnin voisi suorittaa useammassa päiväkodissa ja pidempinä aikajaksoina, sekä kyselomakkeita voisi lähettää useampaan yksikköön. Täten materiaalia saisi enemmän, jolloin tulokset olisivat kattavammat ja paremmin yleistettävissä. Lisäksi tuloksista voisi silloin tehdä parempia johtopäätöksiä. Tutkimuksen voisi tehdä myös suppeammin, esimerkiksi keskittymällä ainoastaan leikinohjaukseen, ja tutkia, toteutuuko se sukupuolisensitiivisellä tavalla.

Isompien lasten kohdalla voisi lisäksi tutkia sukupuolisensitiivisyyttä lapsen näkökulmasta. Lasta voisi haastatella ja kysellä sukupuoleen liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi: ”Voiko poika leikkiä nukeilla?” tai ”Onko erikseen tyttöjen ja poikien leluja?”. Näin saataisiin näkemystä siihen, kuinka sukupuolisensitiivisesti lapset ajattelevat, eli millaiseen ajatusmaailmaan heidät on kasvatettu, ja miten aikuisten ohjaus vaikuttaa lasten ajatteluun.

Jatkossa päiväkotien toimintaa voisi kehittää sukupuolisensitiivisempään suuntaan esimerkiksi jonkinlaisella koulutuksella aihetta koskien. Lisäksi voisi jakaa jonkinlaiset lehtiset aiheesta jokaiseen vaasalaiseen päiväkotiin. Näin aiheesta puhuttaisiin avoimesti ja sukupuolisensitiivisyys käsitteenä ei olisi enää niin vieras kasvatäjille. Myös kasvattajien huomio saattaisi kiinnittyä paremmin omaan toimintaan ja he voisivat pohtia, toimivatko he sukupuolisensitiivisesti.

9.4 Loppusanat

Opimme tätä työtä ja tutkimusta tehdessämme paljon uutta sukupuolisensitiivisyydestä. Koko aihe oli meille melko vieras aiemmin, mutta nyt tiedämme mitä sukupuolisensitiivisyys todella tarkoittaa ja miksi se on tärkeää ottaa huomioon päiväkotityössä. Olemme saaneet myös omaan työskentelyymme uutta näkökulmaa. Lisäksi olemme huomanneet kiinnostavammekin paljon enemmän huomiota omaan toimintaamme lasten kanssa.

Erityisesti aiheesta kiinnosti sukupuolten erot ja niihin liittyvät stereotyyppit. Pohdimme ennen opinnäytetyön aloittamista, onko esimerkiksi tyypilliset poikien ja tyttöjen kiinnostuksenkohteet synnynnäisiä vai opittuja. Lisäksi mietimme, miksi suurin osa tytöistä ajautuu esimerkiksi koti- ja prinsessaleikkeihin, kun taas pojat leikkivät mielellään autoilla. Aihetta käsittelevään teoriaan syvennyttyämme saimme selville, että lapsi oppii aikuisilta, mikä on norminmukaista tytön tai pojan käytöstä. Opimme myös paljon Vaasan varhaiskasvatuksen laadusta, ja siitä miten päiväkodeissa otetaan sukupuolisensitiivisyys huomioon. Tärkein oppi mikä käteemme jäi, on se, että osaamme nyt itse toimia työssämme sukupuolisensitiivisesti ja välttää sukupuolittavia käytäntöjä. Nyt emme varmasti unohda työssämme, että jokainen lapsi tulee kohdata yksilönä ja antaa tämän olla oma ainutlaatuinen itsensä.

LÄHTEET

Alasaari, N. 2013. Lasten leikkiä – sukupuolittietoinen näkökulma päiväkodin arkeen. Pro gradu -tutkielma. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Turun yliopisto.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus – Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa. Juva. PS-kustannus.

Heikkinen, K. 2016. Vauvojakin ahdetaan sukupuolimuotteihin. Helsingin Sanomat. Viitattu 28.4.2016. <http://www.hs.fi/tiede/a1461553906305>

Hiltunen, Leena. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Huumonen, H. 2015. Sukupuolittava ympäristö on vahingollinen. Helsingin Sanomat. Viitattu 16.6.2016. <http://www.hs.fi/mielipide/a1444014494948>

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! – Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva. PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva. WSOY.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa – Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva. PS-kustannus.

Krautsuk, S. 2015. Lastenpsykiatri Sinkkonen jyrähtää: Antakaa poikien tanssia balettia. Yle Uutiset. <http://yle.fi/uutiset/3-8459594>

KvaliMOTV. 2016. Havainnointi. Viitattu 21.6.2016. http://www.fsd.uta.fi/menettelmaopetus/kvali/L6_4.html

Naisasialiitto Unioni ry. 2016. Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa - tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa. Viitattu 20.10.2016. <http://www.naisunioni.fi/index.php?k=15805>

Tasa-arvoinen varhaiskasvatus. 2016. Moninainen sukupuoli. Viitattu 21.10.2016. <http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/mina-ja-kulttuuri/moninainen-sukupuoli/>

Tilastokeskus. 2016. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. Viitattu 19.6.2016. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

Wedin, E. 2011. Jämställldhetsarbete i förskola och skola. Stockholm. Norstedts Juridik AB.

Ylitapio-Mäntylä, O. 2016. Kasvatuksen sukupuolistavia käytäntöjä päiväkodissa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 276-283. Toim. Turja, L. Juva. PS-kustannus.

Ylitapio-Mäntylä, O. 2012. Villit ja kiltit – Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä. PS-kustannus.

Ylitapio-Mäntylä, O. 2009. Lastentarhanopettajien jaettuja muisteluja sukupuolesta ja vallasta arjen käytännöissä. Rovaniemi. Lapin yliopistokustannus.

Kyselylomake

Sukupuolisensitiivisyys päiväkodissa

Teemme opinnäytetyötä sukupuolisensitiivisyyden toteutumisesta Vaasalaisissa päiväkodeissa. Tutkimuksemme käsittelee aihetta kasvatushenkilökunnan näkökulmasta. Toivomme että vastaatte kysymyksiin mahdollisimman todenmukaisesti, jotta saamme realistiset tutkimustulokset. Tutkimus suoritetaan anonymisti eikä kenenkään nimeä julkaista. Vastauksia käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen.

Olen työskennellyt alalla _____ vuotta / kuukautta

1. Onko sukupuolisensitiivisyys sinulle tuttu termi? Miten itse miellät sen merkityksen?

2. *Sukupuolisensitiivisyys on taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä itsessään ja muissa kasvattajissa. Oletko pannut merkille sukupuolittuneita käytäntöjä ja toimintatapoja päiväkodin arjessa? Millaisia?*

Mitä ajattelet seuraavista tilanteista ja miten toimit? Mitä muita havaintoja teet tilanteista?

1. Päiväkodissa harjoitellaan kevätjuhlia varten. Esityksessä pojat pukeutuvat ritareiksi ja tytöt prinsessoiksi. Nelivuotias Kalle-poika haluaa pukeutua esitykseen prinsessaksi.
2. Päiväkodissa on lelopäivä. Viisivuotias Antti tuo barbie-nuken. Muut lapset nauravat ja sanovat, että se on tyttöjen lelu. Antille tulee paha mieli.
3. Lapset ovat siirtymässä ulkoa sisälle. Ohjeistat heitä ryhmittäytymään tyttöjen ja poikien jonoihin. Viisivuotias Liisa menee poikien jonoon. Huomautat hänelle asiasta, jolloin Liisa toteaa, ettei ole tyttö.

Kiitos vastauksista!

Noora Mannila ja Jasmin Fahler, Vaasan ammattikorkeakoulu